

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.77:004.738.5]:342.51(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.4/53>

Іванюха Т. В.

Запорізький національний університет

Пирогова К. М.

Запорізький національний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ

У зв'язку зі зростанням ролі інформаційно-комунікаційних систем у галузі урядової інформації та зі змінами в законодавстві України, актуальною є необхідність проаналізувати основні напрямки та форми інформаційно-комунікаційної діяльності органів виконавчої влади, її правове регулювання. Також виникає потреба в дослідженні владних інформаційних ресурсів на предмет висвітлення публічної інформації, забезпечення комунікації з громадянами та задоволення їх інформаційних потреб.

Мета статті – дослідити комунікаційні механізми, які створюють єдиний простір між державою та громадянами, проаналізувати інструменти забезпечення інформаційно-комунікаційної діяльності органів виконавчої влади та виявити проблеми її регулювання на законодавчому рівні.

Під час дослідження був використаний метод аналізу, який дозволив виокремити основні напрямки реалізації інформаційно-комунікаційної функції та законодавчі механізми України стосовно регулювання інформаційної діяльності. За допомогою методу синтезу простежено дотримання органами виконавчої влади законодавства при оприлюдненні публічної інформації. Завдяки методу моделювання доведено, що органи виконавчої влади використовують спеціальні інструменти для ефективної та оперативної комунікації із громадянами.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше здійснений аналіз веб-ресурсів органів виконавчої влади, які забезпечують інформаційно-комунікаційну діяльність. Також детально досліджено інструменти для оперативного інформування громадян та представлення масивів документів.

Дослідивши веб-ресурси органів виконавчої влади, доведено, що інформаційна діяльність Уряду України здійснюється в двох напрямках: надання макроінформації та мікроінформації. Урядові комунікації спрямовані на надання макроінформації, яка розподіляється на всеукраїнську та регіональну. Виявлено, що інформаційна діяльність органів виконавчої влади змінилася з початку повномасштабного вторгнення, зокрема додалися нові інструменти для оперативної комунікації – соціальні ресурси. Комунікативна діяльність органів виконавчої влади забезпечує отримання, дешифрування та передачу інформації.

Ключові слова: органи виконавчої влади, мікроінформація, макроінформація, урядова інформація, інформаційно-комунікаційна діяльність, правове регулювання.

Постановка проблеми. Починаючи з останніх десятиліть 20-го століття комунікаційні технології стали основою багатьох сфер життя суспільства. Зокрема, запровадження комунікаційних принципів має значний вплив на державне управління. Нині в різних країнах світу та в міжнародних

органах склалася розгалужена система інформаційно-комунікаційних засобів, каналів і систем. Як стверджують М. Канел і К. Сандерс, «комунікація здійснюється політиками та чиновниками виконавчої влади, як правило, у керований спосіб... Вона використовує підходи та техніки, характерні

для сфер зв'язків з громадськістю, корпоративної комунікації, психології, маркетингу» [8]. Але, маючи подібні риси в глобальному масштабі, використовуючи засоби різних галузей, сфера урядових комунікацій у кожній країні та кожній установі має свої комунікаційні потреби, рівень публічності, законодавство та інші особливості.

В Україні існує система органів виконавчої влади, яка складається з 20 міністерств, центральних органів виконавчої влади та центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Органи виконавчої влади мають здійснювати інформаційно-комунікаційну діяльність задля створення єдиного простору між державою та громадянами. Це дозволяє формувати громадянське суспільство, встановлювати новий тип відносин «держава-суспільство» та здійснювати різні моделі комунікації. Н. Костюк зазначає, що виконавчою владою охоплюються майже всі сфери суспільного життя: соціальна, економічна, бюджетно-фінансова, культурна, сфера забезпечення прав і свобод людини та громадянина, обороноздатності та національної безпеки України тощо. Масштаби функціонування виконавчої влади є найбільш широкими в державі. До сфери її безпосереднього функціонування належать величезні правові, інформаційні, економічні, технічні, ідеологічні, організаційні та інші ресурси. Виконавча влада спирається на значну територію та контингенти людей, збройні сили, спеціалізовані примусові установи [4, с. 60].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній комунікативній науці державна комунікація є досить часто досліджуваним явищем. У роботах М. Канела та К. Сандерса наведено визначення аналізованого поняття та визначено основні завдання дослідження урядової комунікації [8]. С. Ханссон досліджує весь спектр текстів, виступів і зображень, які стають доступними для громадськості завдяки урядовій комунікації, включаючи «релізи новин, публікації в соціальних мережах, політичні документи, телевізійні виступи, інтерв'ю, рекламні оголошення тощо». і виконує дискурсивний аналіз усіх цих інформаційних ресурсів [10].

Багато дослідників звертають увагу на зв'язок урядових комунікацій з політичними та соціальними процесами. Д. Хейлова досліджує процес переходу від державної пропаганди в Чехословацькій Соціалістичній Республіці до урядової комунікації в постсоціалістичній, ліберально-демократичній Чеській Республіці [11], К. М. Йоханссон і Т. Рауніо розглядають урядову комунікацію як

один із важливих індикаторів баланс сил всередині кабінету міністрів і всередині виконавчої влади в цілому у Фінляндії та Швеції [12]. У контексті соціальних явищ вчені досліджують особливості комунікацій під час пандемії – В. Кляйнберга звернула увагу на комунікацію уряду та прем'єр-міністра та реакцію Інтернету в Латвії під час пандемії COVID-19 [13], С. Фіссі, Е. Горі та А. Ромоліні досліджував комунікацію уряду в соціальних мережах та залучення зацікавлених сторін в епоху Covid-19 в Італії [9].

Окремі аспекти комунікації органів державної влади України досліджують такі українські вчені, як Т. Андрійчук, В. Дрешпак, І. Зінченко, О. Карпенко, І. Корж, Н. Костюк, В. Мазур, М. Танчинець, І. Тітаренко та інші, однак потребує більш детальної розробки питання конкретних механізмів реалізації урядової комунікаційної політики та її регулювання на сучасному етапі.

Мета статті – дослідити основні аспекти інформаційно-комунікаційної діяльності органів виконавчої влади України, зокрема, виявити комунікаційні механізми, які створюють єдиний простір між державою та громадянами, проаналізувати інструменти забезпечення інформаційно-комунікаційної діяльності органів виконавчої влади та виявити проблеми її регулювання на законодавчому рівні. Об'єктом дослідження є провідні комунікаційні канали Уряду України та їх інформаційне наповнення. Предмет дослідження – інструменти реалізації урядової комунікаційної політики. Під час дослідження були використані методи аналізу, синтезу, систематизації та моделювання.

Виклад основного матеріалу. Одним з показників інформаційної відкритості влади, що піддається чіткому кількісному аналізу, є висвітлення державними органами влади власної діяльності в мережі інтернет, визначено 20 видів обов'язкової інформації, що має бути розміщена на сайтах центральних органів виконавчої влади та 26 видів, що повинні бути на сайтах органів місцевої влади.

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства. Відповідно його інформаційно-комунікаційна діяльність є ключовою в Україні. Основні механізми реалізації комунікаційної діяльності забезпечуються такими каналами комунікації, як сайт, соцмережі та інші канали (зокрема, урядові медіа).

Органи виконавчої влади створюють щоденні інформаційні потоки на веб-сайтах, які мають єдиний дизайн та навігацію. Кожен інформаційний

ресурс забезпечує інформаційно-комунікаційну діяльність. Вона створює стійкі інформаційні відносини в країні, а також дозволяє задовольняти інформаційні потреби громадян, зберігати та обробляти масиви документів, виконують функцію інформаційно-пошукових систем урядової інформації. Оприлюднена інформація використовується суб'єктами, а також призначається для вирішення комунікаційних завдань органів виконавчої влади. Реалізуються всі принципи та функції інформаційно-комунікаційної діяльності органів виконавчої влади завдяки диференційованим засобам та методам подачі повідомлень.

Головне призначення веб-сайту – поширення інформації. Це найбільш ефективний спосіб її надання за допомогою інтернет-мережі. Нині уявити собі державний орган чи орган місцевого самоврядування, який не має власного веб-сайту, неможливо. На думку І. Коржа, «державною владою, згідно до міжнародних зобов'язань України та у відповідності до демократичних перетворень у державі, має бути обов'язково доведена до відома громадян з метою забезпечення їхньої участі в управлінні державними справами, прийнято ряд нормативно-правових актів, які регулюють питання створення та функціонування веб-сайтів, насамперед органів виконавчої влади, їх наповнення контентом» [3, с. 10].

За останні роки органи виконавчої влади суттєво вдосконалили свої офіційні веб-сайти, однак більшість ресурсів ще не виконують належним чином вимоги до розміщення повної та актуальної інформації про діяльність відповідних органів влади, не налаштовані на потреби громадян. Стосовно частоти оновлення інформації, останнім часом є значні позитивні зміни, інформація оновлюється досить часто, але частіш за все вона є недостатньо повною, зокрема відсутні або несвоєчасно розміщуються нові нормативні акти (особливо на сайтах ОДА), недостатньо інформації про виконання цільових програм.

Інформаційна діяльність Кабінету Міністрів України поділяється на такі напрямки: надання макроінформації (відомості для ЗМІ та громадськості, про уряд і органи влади, послуги, рішення уряду) та мікроінформацію – це щоденні події уряду, які оприлюднюються в рубриці «Новини уряду», «Новини органів влади», «Виступи та коментарі», «Інфографіка» та «Анонси» [7].

Найширша інформаційна діяльність Кабінету Міністрів України спрямована на надання інформації про діяльність уряду. Зокрема, програма діяльності уряду, реформи, антикорупційна діяльність, європейська інтеграція, проведення

конкурсів, очищення влади, бюджет, публічні закупівлі тощо.

Загальна інформація про щоденну діяльність органів виконавчої влади подається в загальній стрічці новин. Така інформаційна діяльність спрямована на оперативне висвітлення подій, а також питань пов'язаних з ліквідацією надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану. В рубриці «Прес-центр» подається інформація для ЗМІ та медіагалерея, що дозволяє реалізувати та дотримуватися доступу до публічної інформації. Найбільшу частину оперативної інформації займають щоденні новини щодо наслідків ведення бойових дій російською федерацією, Генерального Штабу Збройних Сил України щодо російського вторгнення, загальні бойові втрати противника тощо.

Органи виконавчої влади таку інформаційну діяльність фіксують в рубриках «Оборона» та «Надзвичайні ситуації», яка зберігається та обирається за певними періодами на офіційному веб-сайті.

Інформаційно-комунікаційна діяльність органів виконавчої влади також оприлюднюються на таких ресурсах як: Facebook, Twitter та YouTube, які є доступними та оперативними для різних груп громадськості. Для цього створена офіційна сторінка в Facebook, яка має 157 тисяч підписників, з частотою оновлення інформації приблизно 3 матеріали на добу. В Twitter інформаційне наповнення сягає близько 53 тисяч твітів та 214 тисяч читачів, з щоденним оновленням стрічки. Канал YouTube застосовується для проведення трансляцій засідання Кабінету Міністрів України, а також для оприлюднення відео-інформації. Такий формат інформаційної діяльності дозволяє оперативно та в різних формах оприлюднювати публічну інформацію, а також завдяки символічній організації та спеціальним функціям моніторити реакції аудиторії.

Інформаційна діяльність здійснюється і в напрямку обробки та зберігання документів, зокрема в рубриці «Рішення уряду» зберігаються нормативно-правові акти, в рубриці «Бюджет» оприлюднюються звіти, запити та результати бюджетних коштів відповідно до ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації» до обов'язків розпорядників інформації належить ведення обліку запитів на інформацію, а також відповідно до ст. 19 цього ж Закону «запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запит» [1].

Така комунікаційна діяльність Кабінету Міністрів України висвітлена в рубриці «Для громадськості», в якій є можливість ознайомитися з специфікою роботи із запитами на інформацію у Секретаріаті Кабінету Міністрів, завантажити форму та порядок подання запиту на інформацію, звіти про надходження запитів та обліку публічної інформації.

Контроль та організація інформаційної діяльності в Україні здійснюється відповідно до конституційних прав кожного громадянина, який має право на вільний доступ до публічної інформації. Тому в кожній країні встановлена інформаційна політика, функціонують принципи інформаційних відносин та означаються права на інформацію. Спираючись на ст. 3. Закону України «Про інформацію» [2], основними напрямками державної інформаційної політики є забезпечення кожного до інформації та забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

Для регулювання інформаційно-комунікаційної діяльності Кабінет Міністрів України прийняв Постанову від 4 січня 2002 року «Про порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [5]. У ній зазначається, що діяльність органів виконавчої влади оприлюднюється на Єдиному веб-порталі, призначеного для інтеграції офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади та розміщення інформаційних ресурсів відповідно до потреб громадян. Інформація має оновлюватися невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дня затвердження (ухвалення) документа [5].

Відповідно до ст.5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» доступ до інформації забезпечується шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації на офіційних

веб-сайтах, в офіційних друкованих виданнях, офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на інформаційних стендах, а також надання інформації за запитами на інформацію [1].

М. Танчинець зазначає, що «процесі реалізації цього права в активний (наприклад, шляхом направлення запитів на інформацію) чи пасивний (ознайомлення з інформацією, оприлюдненою на стендах, офіційних сайтах органів публічної влади) спосіб фізичні та юридичні особи отримують інформацію про діяльність органів публічної влади, тобто задовольняються інформаційні потреби перших (сторонніх суб'єктів)» [6, с. 34].

Висновки. Отже, усе вищевикладене дозволяє зробити такі висновки: до основних механізмів здійснення інформаційно-комунікаційної діяльності Уряду України ми відносимо такі канали, як офіційний веб-сайт, сторінки у мережах Facebook, Twitter та YouTube, урядові медіа. Аналіз основного каналу комунікації української влади – офіційного веб-сайту – дозволяє стверджувати, що інформаційно-комунікаційна діяльність здійснюється ґрунтовно, масштабно та релевантно до подій або прийняття рішень. Здійснюючи таку інформаційно-комунікаційну діяльність, органи виконавчої влади дотримуються Законів України та Постанови «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади». Зручна навігація та функції офіційних веб-сайтів забезпечують взаємодію між учасниками, реалізацію інформаційно-пошукових функцій, у громадськості та засобів масової інформації з'являються можливості отримувати, дешифрувати та передавати інформацію.

Інформаційно-комунікаційна діяльність органів виконавчої влади дозволяє оперативно доносити до громадськості необхідні дані, створює сприятливий імідж організації на всеукраїнському та міжнародному рівні.

Список літератури:

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#n3>
2. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
3. Корж І.Ф. Веб-сайти органів державної влади та органів місцевого самоврядування: механізми доступу до публічної інформації. *Інформація і право*. 2018. № 2(25). С. 9–16.
4. Костюк Н. П. Правове регулювання діяльності органів виконавчої влади в Україні. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 1 (97). С. 58–68.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 року «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-п#Text>
6. Танчинець М.М. Поняття, зміст та види інформаційної діяльності органів публічної влади України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. Випуск 39. Том 2016. С. 31–35.
7. Урядовий портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua/en>
8. Canel M., Sanders K. Government Communication. 2016. DOI: 10.1002/9781118541555.wbiepc190.

9. Fissi, Silvia & Gori, Elena & Romolini, Alberto. Social media government communication and stakeholder engagement in the era of Covid-19: evidence from Italy. *International Journal of Public Sector Management*. 2022. DOI: 10.1108/IJPSM-06-2021-0145.
10. Hansson S. Government communication. *The Routledge Handbook of Language and Politics*. 2017. Pp. 326–341.
11. Hejlová D. Transitioning from Communist Propaganda to Government Communication in the Czech Republic. In: *Minielli, M. D. et al. (eds). Communication Theory and Application in Post-Socialist Contexts*. Lexington Books, 2022. Pp. 99–116.
12. Johansson K. M., Raunio T. Centralizing Government Communication? Evidence from Finland and Sweden. *Politics & Policy*. Online first 14 August 2020. DOI: 10.1111/polp.12370.
13. Kleinberga V. Government communication and internet responses: profile of prime minister during the COVID-19 pandemic. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. 2021. DOI : 2. 78–83. 10.17770/etr2021vol2.6571.

Ivaniukha T. V., Pyrogova K. M. INFORMATION AND COMMUNICATION ACTIVITIES OF EXECUTIVE AUTHORITIES OF UKRAINE: IMPLEMENTATION MECHANISMS AND REGULATORY PROBLEMS

Because of the growing role of information and communication systems in the field of government information and crucial changes in the legislation of Ukraine it is urgent to analyze the main directions and forms of information and communication activities of executive authorities, and its legal regulation. There is also a need to research authoritative information resources for the purpose of covering public information, ensuring communication with citizens and meeting their information needs.

The purpose of the article is to investigate the mechanisms that create a single space between the state and citizens, to analyze the tools for ensuring the information and communication activities of the executive authorities and to identify the problems of its regulation at the legislative level.

During the research, the analysis method was used, which allowed to single out the main directions of implementation of the information and communication function and the legislative mechanisms of Ukraine regarding the regulation of information activities. With the help of the synthesis method, the observance of the legislation by the executive authorities in the publication of public information was monitored. Thanks to the modeling method, it has been proven that executive authorities use special tools for effective and operational communication with citizens.

The scientific novelty is that for the first time the analysis of web resources of executive authorities, which provide information and communication activities, has been carried out. Also, tools for operationally informing citizens and presenting arrays of documents were studied in detail.

Having researched the web resources of the executive authorities, it has been proven that the information activities of the Government of Ukraine are carried out in two directions: the provision of macro-information and micro-information. Government communications are aimed at providing macro-information, which is divided into national and regional. It was revealed that the information activities of the executive authorities have changed since the beginning of the full-scale invasion, in particular; new tools for operational communication – social resources – have been added. Communicative activity of executive authorities ensures receiving, decoding and transmission of information.

Key words: *executive power bodies, micro-information, macro-information, government information, information and communication activities, legal regulation.*